

INGLIZ TILSHUNOSLIGIDA INTERYER DIZAYN SOHASIGA OID TERMINLARNING O'RGANILISHI

Sultonova Sohiba

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti magistranti

E-mail: sultonova11@bk.ru

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ingliz tilshunosligi doirasida interyer dizayn sohasi terminlari va ularning o'zbek hamda rus tillaridagi tarjimalari tahlil qilinadi. Terminlarning semantik xususiyatlari, ularning tarjimada ekvivalentlarini topish muammolari va ko'p tilli kontekstda qo'llanish xususiyatlari o'rganiladi. Shuningdek, inglizcha atamalarining o'zbek va rus tillaridagi mos variantlarini tanlashda fonetik, morfologik va madaniy omillar tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari interyer dizayn bo'yicha lug'atlar va tarjima jarayonlarini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: interyer dizayn, termin, tarjima, ingliz tili, o'zbek tili, rus tili, terminologik muvofiqlik, lingvistik tahlil, leksik semantika.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается изучение терминов в области интерьерного дизайна в рамках английского языкознания с анализом их эквивалентов на узбекском и русском языках. Особое внимание уделяется семантическим особенностям терминов, проблемам перевода и их функционированию в многоязычном контексте. Также анализируются фонетические, морфологические и культурные факторы при выборе соответствующих эквивалентов. Полученные результаты могут быть использованы при составлении специализированных словарей и в практике перевода.

Ключевые слова: дизайн интерьера, термин, перевод, английский язык, узбекский язык, русский язык, терминологическое соответствие, лингвистический анализ, лексико-семантика.

ABSTRACT

This article explores the study of interior design terminology within the scope of English linguistics and analyzes their equivalents in Uzbek and Russian languages. The research focuses on the semantic characteristics of terms, challenges in translation, and their usage in multilingual contexts. It also examines phonetic, morphological, and cultural aspects influencing the choice of appropriate equivalents. The findings contribute to the development of specialized dictionaries and the improvement of translation practices in the field of interior design.

Keywords: *interior design, terminology, translation, English language, Uzbek language, Russian language, terminological equivalence, linguistic analysis, lexical semantics.*

KIRISH.

Interyer dizayn sohasiga oid terminlar jahon miqyosida muhim ahamiyat kasb etganligi sababli barcha tillarda, xususan, ingliz tilshunosligida ham chuqur o'rganilgan. Ko'plab mashhur professor va olimlar o'zlarining monografiya, maqola va kitoblarini aynan iqtisodiy terminlarga bag'ishlagan. Tilshunoslar va til mutaxassislari interyer dizayni bilan bog'liq atamalar ustida ishladilar, ayniqsa turli dizayn elementlari, uslublari va tushunchalarini tavsiflash uchun ishlatiladigan lug'at va semantika chuqur yoritib berdilar. Interyer dizayn terminologiyasi juda aniq bo'lishi mumkin va uning rivojlanishi ko'pincha makon, estetika va funksionallik haqida ma'lum g'oyalarni yetkazish uchun texnik til va tavsiflovchi iboralarning kombinatsiyasini o'z ichiga oladi.

Interyer dizayni - bu binoning ichki qismini yanada funksional, estetik jihatdan yoqimli va undan foydalanadiganlar uchun qulay qilish uchun yaxshilash san'ati va fanidir. Bu maketlarni yaratish, rang sxemalarini tanlash, mebel, yorug'lik va materiallarni tanlash, bino maqsadi va uning aholisining afzalliklariga mos keladigan turli dizayn elementlarini muvofiqlashtirishni o'z ichiga oladi. Interer dizaynerlari kosmosni rejalashtirish, arxitektura, yoritish va mebelni tartibga solish kabi turli omillarni hisobga oladi, ko'pincha mijozning uslubi, kayfiyati va funksionalligini hisobga oladi. Bu nafaqat yaxshi ko'rinadigan, balki odamlarning o'sha joylarda qanday yashashi va o'zaro munosabati uchun yaxshi ishlaydigan muhitlarni yaratish haqidagi san'atdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR.

Interyer dizayn sohasiga oid terminlar ustida ishlagan tilshunoslardan biri bu Lic. Rita Maridueno hisoblanadi. U 2018-yilda "Interyer dizaynerlari uchun ingliz tili" (English for interior designers) kitobini chop ettirgan. Ushbu kitob 4 bo'lim va 28 kichik boblardan iborat. bo'limlarning nomlari quyidagicha:

- Interyer dizaynlarni izlash;
- Dizayn namunalarini izlash;
- Dizaynning asosiy elementlarini izlash;
- Interyer bo'shliqni izlash.

Ushbu kitobda interyer dizayn sohasiga oid terminlar asosiy 4 til ko'niklamalari o'qish, yozish, eshitish, gapirish va 3 ta qo'shimcha ko'nikmalar grammatika,

talaffuz va soʻz boyligini oʻqitish orqali interyer dizaynerlariga tushuntirib berilgan. Yozuvchi oʻz asarida shunday deydi:

“Ushbu oʻquv materiali interyer dizayni boʻyicha oʻqiyotgan yoki ingliz tilida interyer dizayni haqida yangi narsalarni bilmoqchi boʻlgan talabalar uchun moʻljallangan. Tarkib ham samarali, ham qabul qiluvchi koʻnikmalarni (tinglash, oʻqish, gapirish va yozish) amaliyotini taʼminlaydi. Mavzular taqdimoti boʻyicha talabalar oʻz fikrlarini baham koʻrishlari, taqqoslashlari va rozi yoki norozi boʻlishlari mumkin boʻladi. Ushbu kitob maʼlum bir mavzuga oid toʻrtta darsdan iborat - interyer dizaynining illyustrativ asosiy shartlariga asoslangan oʻquv dasturi hisoblanadi. Men bir nechta foydali maʼlumotlarni topdim va talabalarni oʻz kasblari va mutaxassisliklari bilan bogʻliq yangi soʻz va iboralarni oʻrganishga undash uchun interyer dizayni bilan bogʻliq grammatik mashqlar va oʻqishlarga oid turli amaliy sahifalardan iqtibos keltirdim. Bundan tashqari, men interyer dizayni boʻyicha koʻplab dasturlarni oʻqidim va bundan tashqari, ingliz tilini oʻqitishda 17 yil davomida qoʻllab-quvvatlangan shaxsiy ingliz tilini oʻqitish tajribam bilan hissa qoʻshishni xohlardim. Shuning uchun men ushbu qoʻllanmani yozishga qaror qildim. Ishonchim komilki, ushbu akademik matn universitet talabalari uchun karyeralarida foydali va qiziqarli boʻladi, chunki ular oʻzlarining professional va kundalik hayotlarida ingliz tilini mashq qilishlari mumkin.¹

MUHOKAMA VA NATIJALAR.

Taylor universiteti tilshunosi Mark Hinchman oʻzining “Interyer dizayn lugʻati” (“The dictionary of interior design”) kitobini aynan interyer dizayn sohasiga oid terminlarga bagʻishlagan. Ushbu asar nashr qilingandan beri nafaqat interyer dizayn sohasi mutaxassislari uchun, balki ushbu soha terminologiyasi ustida oʻz ilmiy ishlarini olib borayotgan tadqiqotchi va tilshunoslar uchun ham tayanch vazifasini bajarib kelmoqda. Ushbu asarda tilshunos interyer dizayn sohasi tarixini uch davrga ajratgan va ular quyidagilar hisoblanadi:

- Interyer dizayn tarixi koʻp asrlarni va turli xil uslublar yoki madaniyatlarni oʻz ichiga oladi. U jamiyatlar evolyutsiyasi va ularning qadriyatlari, didlari va texnologik yutuqlarini aks ettiradi. Hozirgi interyer dizaynning urugʻlari Misr, Gretsiya va Rim kabi qadimiy sivilizatsiyalarga borib taqaladi. Ushbu jamiyatlarning har biri oʻz joylarini bezash va tartibga solishning oʻziga xos usullariga ega edi.

Misol: Qadimgi Misrda uylar koʻpincha tabiat va kundalik hayotni aks ettiruvchi, ularning eʼtiqodi va turmush tarzini aks ettiruvchi devoriy rasmlar bilan bezatilgan. Yogʻoch va toʻquv matolari kabi tabiiy materiallardan tayyorlangan mebelladan foydalanish keng tarqalgan edi.

¹ Lic. Rita Mariduena T. “English for interior designers” Prim era edición: marzo 2018. P-3.

-O'rta asrlarda dizayn amaliylik va mudofaaga e'tibor qaratdi, natijada ko'pincha qorong'i va mustahkam bo'lgan interyerlar paydo bo'ldi. Bundan farqli o'laroq, Uyg'onish davri san'at va madaniyatning qayta tiklanishiga olib keldi, bu esa yanada bezakli va zamonaviy interyerlarga olib keldi.

Uyg'onish davri: Evropada 14-17-asrlar orasidagi madaniy harakat, klassik san'at va o'rganishga yangi qiziqish bilan ajralib turadi.

-Zamonaviy davr yangi materiallar, texnologiyalar va dizayn falsafalarini yaratdi. Bauhaus harakati kabi ta'sirlar funksionallik, soddalik, san'at va sanoatning integratsiyasini ta'kidladi.

Misol: Germaniyada paydo bo'lgan Bauhaus harakati minimalist estetika va funksional mebel dizaynini targ'ib qilish orqali zamonaviy interyer dizayniga katta ta'sir ko'rsatdi, masalan, mashhur Vasiliy kursisi.²

Rosie Alabarton ham interyer dizayn sohasiga oid terminlar ustida ish olib borgan tilshunoslardan biri hisoblanadi. U 2024-yilda "Interyer dizayn terminologiyasi" ("Interior design terminology") asarini yaratdi. Ushbu ilmiy ishda 47 ta sodd va qo'shma so'zdan tashkil topgan interyer dizayn sohasiga oid terminlar va ularning izohi berilgan. Bu asar interyer dizaynerlari bilan bir qatorda, o'z uyi dizaynini o'zgartirmoqchi bo'lgan xonadon egalari uchun ham tushunarlitilda yozilgan. Ushbu ilmiy ishda yozuvchi interyer dizayn va uning elementlari haqida shunday deydi:

"Interer dizayni binodan foydalanuvchi odamlar uchun sog'lom va estetik jihatdan yoqimli muhitga erishish uchun bino yoki binoning ichki qismini yaxshilash san'ati va fanini anglatadi. Asosiysi, yashovchilarning hayot sifati va madaniyatini yaxshilash uchun ijodkorlik, texnik yechimlar va funksional dizayn yoki tartibni birlashtirish hisoblanadi".

XULOSA.

Xulosa qilib aytganda, interyer dizayn sohasiga oid inglizcha terminlarning o'zbek va rus tillariga tarjimasi nafaqat lingvistik, balki madaniy va funksional yondashuvni ham talab qiladi. Tadqiqot davomida terminlarning semantik xususiyatlari, tarjima jarayonidagi muammolar va ularning ko'p tilli kontekstda ishlatilish holatlari tahlil qilindi. Aniqlanishicha, ba'zi atamalar uchun to'g'ridan-to'g'ri ekvivalentlar mavjud bo'lsa-da, ayrim hollarda yangi terminlar yaratishga yoki izohli tarjima usullaridan foydalanishga to'g'ri keladi. Shuningdek, terminlarning o'zbek tilida standartlashtirilgan shakllarini ishlab chiqish, ularni lug'atlar va o'quv qo'llanmalarga kiritish zarurati mavjud. Mazkur tadqiqot natijalari tilshunoslik,

² Mark Hinchman "The dictionary of interior design" Taylors University – Lakeside 2020. P-6-7.

tarjimashunoslik va dizayn sohasi o'rtasidagi integratsiyani mustahkamlashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. О. Винокум, “Термин и терминология”: Россия, 1985. - С.3.
2. Раҳматуллаев Ш. Ўзбек тилининг этимологик луғати (туркий сўзлар). - Тошкент: Университет, 2000. – Б.463.
3. Раҳматуллаев Ш. Ўзбек тилининг этимологик луғати (туркий сўзлар). - Тошкент: Университет, 2000. – Б.61. (600 б.)
4. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 1-жилд. А.Мадвалиев таҳрири остида. – Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2006. – Б. 624.
5. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 1-жилд. А.Мадвалиев таҳрири остида. – Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2006. – Б. 592.